

I. ¹ Antiqua. *Ne valeat violenter facta donatio.*

Donatio, quæ per vim et metum fuerit extorta, nullam habeat firmitatem.

II. Flavius gloriosus Cinctasvintus Rex ².

De donationibus Regis.

Donationes regiæ potestatis, quæ in quibuscumque personis conferuntur, sive conlatae sunt, in eorum iure persistant, in quorum nomine eas potestas contulerit regia; ea videlicet ratione, ut ita huiusmodi regalis munificentia conlato attributa, in nomine eius, qui hoc promeruerat ³, transfusa permaneat, ut quidquid de hoc facere vel iudicare voluerit, potestatem in omnibus habeat. Quod si etiam is, qui hoc promeruerit ⁴, intestatus discesserit, debitis secundum legem hæredibus res ipsa successionis ordine pertinebit, et infringi conlatae munificentia gratia nullo modo poterit: quia non oportet Principum statuta convelli, quæ convellenda esse percipientis ⁵ culpa non fecerit.

III. ⁶ *De rebus marito vel uxori a Rege donatis.*

Speciali iure decernitur, ut de rebus regia donatione conlatis, si in nomine mariti fuerit conscripta donatio, nihil sibi exinde mulier, excepto quod in dote percepit, debeat vindicare. Itemque ⁷ etsi in nomine mulieris inveniatur ⁸ facta donatio, nihil sibi vir exinde post eius obitum adtentet aliquatenus usurpare, vel iuri proprio mancipare, nisi quod meruerit uxoris largitate percipere.

IV. ⁹ *Antiqua. De rebus extra dotem uxori a marito conlatis.*

Si mulier extra dotem a marito de quibuscumque rebus quacumque donatione, vel profligatione conquisitis, aut illi debitibus, quocumque tempore, quodcumque donatum acceperit, si fi-

lī de eodem ¹⁰ coniugio fuerint procreati, mulier usque ad diem obitus sui secundum voluntatem vel ordinationem testatoris secura possideat ¹¹. Fructus tamen sicut testator ipse, qui hoc testavit, expendendi vel utendi potestatem habere poterit. Ita et illa, quæ usu hoc ad possidendum percepit ¹², omnia ¹³ dum advixerit, sine cuiuslibet inquietudine, suis incunctanter utatur expensis. Si tamen idem testator aliquam speciale testationem de ipsis fructibus ¹⁴ non instituerit ¹⁵, post obitum vero suum reliqua integra et intemerata filii ex ipso viro procreatis derelinquat, et nulla occasione quicquam exinde mulier, exceptis ¹⁶ fructibus, alienare præsumat. Quod si ex ipso coniugio filii non fuerint procreati ¹⁷, quidquid mulier de rebus sibi donatis iuxta præscriptum testatoris ordinem facere elegerit, liberam habeat potestatem. Cæterum si intestata discesserit, ad maritum eius, si suppressis extiterit, donatio revertatur. Si autem maritus non fuerit, ad hæredes mariti, qui donationem fecit, eadem donatio pertinebit. Similem rationem, de viris præcipimus custodiri, de his quæ ab uxoribus tempore quocumque donata percepient.

V. ¹⁸ *Antiqua. De rebus a marito mulieri concessis, vel si mulier fuerit adulterasse detecta.*

Maritus si uxori suæ aliquid donaverit, et ipsa post obitum mariti sui in nullo scelere adulterii fuerit conversata, sed in pudicitia permanserit, aut certe si ad alium maritum honesta coniunctione pervenerit, de rebus sit marito donatis possidendi et post obitum suum, si filios ¹⁹ non habuerit, relinquendi cui voluerit, secundum voluntatem testatoris habeat potestatem. Cæterum si filios ²⁰ non relinquens intestata discesserit, aut ad maritum eius, si suppressis extiterit, aut ad hæredes mariti qui donationem conscripsit ²¹, eadem donatio pertinebit. Si autem per adulterium, seu per dishonestam coniunctionem se miscuisse ²² convincitur, quidquid de facultate mariti sui fuerat consecuta, totum incunctanter amittat, et ad hæredes donatoris, vel ad filios legitimos revertatur.

¹ *Toled. got. y S. J. R. sin autor ni nota.*

² *Legion. añade: Antiqua. Toled. got. y S. J. R. sin autor ni nota.*

³ *Emilian. y Legion. promeruit. Card. promeruerit.*

⁴ *Emilian. y Legion. promeruit.*

⁵ *Lind. præcipiens.*

⁶ *Card. y Legion. Antiqua.*

⁷ *Lind. Ideoque.*

⁸ *Emilian. Legion. Card. y Lind. invenitur.*

⁹ *Legion. Antiqua noviter emendata. Toled. got. y S. J. R. sin autor ni nota.*

¹⁰ *Card. de eorum.*

¹¹ *Emilian. y Lind. possideat, et de quinta tantumdem parte earum rerum faciendo quod voluerit, potestatem obtineat. Fructus tamen &c.*

¹² *Toled. got. y S. J. R. perceperit.*

¹³ *Card. omnibus.*

¹⁴ *Toled. got. Legion. Card. y Lind. frugibus.*

¹⁵ *Card. instituerit, et de quinta tantumdem parte earum rerum faciendo quod voluerit, potestatem obtineat. Verumtamen quum provenerit ab ipso viro, suarum rerum pars quinta quibuslibet ante non esse donata. Post obitum vero &c.*

¹⁶ *Card. exceptis frugibus, et quinta parte, ut dictum est, mulier alienare præsumat. Lind. excepta, ut dictum est, quinta parte.*

¹⁷ *Card. procreati, aut nepotes non sunt, quid quid &c.*

¹⁸ *Toled. got. y S. J. R. sin autor ni nota.*

¹⁹ *Card. si filios aut nepotes.*

²⁰ *Card. si filios aut nepotes.*

²¹ *Legion. fecit.*

²² *Legion. viro se miscuisse.*

VI. Flavius Cinctasvintus Rex ¹.

De rebus traditis, vel per scripturam donatis.

Res donatae si in præsentia ² testium traditae sunt, nullo modo repetantur a donatore. Quod si etiam provenerit, ut ³ quod donator longe sit positum, pro eo donatio evanescere non poterit: quia tunc videtur vera esse traditio, quando iam apud illum scriptura donationis ⁴ habetur, in cuius nomine conscripta esse dinoscitur. Hoc tantum observandum est, ut si donator dixerit, nec dedisse nec direxisse scripturam, sed sublatam sibi fuisse, tunc ille vir, cui res donatae sunt, per testem convincat ab ipso donatore eamdem aut traditam sibi, aut directam, aut ex eius voluntate in potestatem suam redactam, et dum probaverit, stabilis habeatur. Quod si probare neglexerit, tunc ille qui scripturam fecerit iuraturus est, quia eamdem scripturam neque per se dedisset neque direxisset, nec per voluntatem suam factum esse, ut eadem scriptura in manus eius veniret, a quo eam videretur repetere, et sic invalida remanebit, si tamen qui donavit voluerit. Illud sane addi placuit, ut si quisque de rebus suis scripturam in quibuslibet personis ediderit, si eam vivendo illi, in cuius nomine scripta est, non tradiderit, quamlibet tradita non sit, tamen dum post eius obitum reperta fuerit, ille eam sibi vindicabit cum omnibus rebus, quæ ibi scriptæ ⁵ sunt, in cuius nomine donator eam fieri voluisse cognoscitur. Quoniam iustum omnino est, ut talis scriptura robur plenitudinis habeat, quam vivens donator ita salvavit, ut nequaquam videatur aliquatenus immutata. Nam si scripturam ipsam vel rem conditor eius, dum viveret, nullo modo tradidit, sed apud se retinuit, et voluntatem suam in postmodum immutavit, illud potius firmissimum erit, quod post testationem non traditæ scripturæ definitio cognoscitur. Quod si ipsum, cui res do-

natae fuerant, fatalis casus ab hac vita subduxerit, antequam rem sibi donata caperet, ad donatorem vel ad hæredes donatoris res ipsæ pertineant. Qui vero sub occasione hac largitur, ut eamdem rem ipse, qui donat, usufructuario ⁶ possideat, et ita post eius mortem ad illum, qui donaverit, res donata pertineat, quia similitudo est testamenti, habebit licentiam immutandi voluntatem suam, quando voluerit, etiam si in nullo lassum fuisse se dixerit. Ille vero, qui falsa donatione circumventus aliud in utilitatem donatoris expenderit, aut ab ipso donatore recipiat, aut ab eius hæredibus, ne iniuste damnatione ⁷ sustineat, qui lucrum se habere de inani possessione putabat. Certe si quisquis ille rem donatam, sive per traditionem conditæ scripturæ, sive per consignationem vel traditionem rerum, in iure ⁸ suo percepit, et complacuerit ei, ut donator rem ipsam per voluntatem eius, qui eam donatam percepit, possideat. Iam si in postmodum fortasse contigerit, ut ipse qui rem donatam perceperebat, vivente donatore moriens, ab hac vita discedat, quidquid de re sibi donata iudicare voluerit, licentiam habeat. Quod si intestatus discesserit, non ad donatorem, sed ad hæredes eius, qui rem donatam percepit, res eadem sine dubio pertinebit.

VII. ⁹ *Antiqua. De rebus inter maritum et uxorem invicem datis.*

Maritus si uxori suæ aliquid donaverit, de hoc, quod ipsa sibi habere voluerit, scripturam manus sua subscriptione vel signo confirmet. Ita ut duo aut tres testes ingenui subscriptores, vel signa facientes accedant, et sic voluntas ipsius habeat firmatatem. Similis et de uxoris voluntate, quæ in maritum conferre voluerit, donationis hæc forma servetur, si tamen violenter a viris non fuerit exacta donatio: servata legum in omnibus sanctione, quæ in decernendis facultatibus dinoscitur ordinata consistere.

III. TITVLVS DE PATRONORVM

DONATIONIBVS.

I. *Si is qui in patrocinio constitutus est, vel filii eius, aut patronum, aut filios patroni relinquant.*

II. *De armis, quæ dantur saionibus in patroci-*

nio constitutis, et de acquisitionibus eorum.

III. *De rebus in patrocinio conquisitis, vel a patrono conlatis.*

IV. *De rebus in patrocinio acceptis et conquisitis.*

¹ *Legion. añade: Antiqua. Card. Antiqua noviter emenda. Toled. got. y S. J. R. sin autor ni nota.*

² *Toled. got. Emilian. Card. Legion. y S. J. R. si in præsenti traditæ sunt.*

³ *Card. ut donator longe sit positus, pro eo donatio &c.*

⁴ *Emilian. Legion. Card. y Lind. donatoris.*

⁵ *Card. eamdem rem.*

⁶ *Legion. y Lind. conscriptæ.*

⁷ *Card. in ius suum.*

⁸ *S. J. R. sin autor ni nota.*

I. ¹ Si is qui in patrocinio constitutus est, vel filii eius, aut patronum, aut filios patroni relinquant.

Si quis ei, quem in patrocinio habuerit, arma dederit, vel aliquid donaverit, apud ipsum quæ sunt donata permaneant. Si vero alium sibi patronum elegerit, licentiam habeat cui se voluerit commendare. Quoniam ingenuo homini non potest prohiberi, quia in sua potestate consistit: sed reddat omnia patrono quem deservit. Similis et circa filios patroni, et filios eius, qui in patrocinio fuit, forma servetur, ut si tam ipse qui in patrocinio fuit, quam filii eius filii patroni obsequi voluerint, donata possideant. Si vero patroni filios vel nepotes ipsis nolentibus crediderint relinquendos, reddant universa, quæ parentibus eorum a patrono donata sunt. Qui cumque autem in patrocinio constitutus sub patrono aliquid adquisierit, medietas ex omnibus in patroni vel filiorum eius potestate consistat. Aliam vero medietatem idem bucellarius, qui adquisivit, obtineat. Quod si bucellarius filiam tantummodo reliquerit, et filium non reliquerit, ipsam in potestate patroni manere iubemus. Sic tamen, ut ipse patronus æqualem provideat, qui eam sibi possit in matrimonio sociare, et quidquid patri eius vel matri fuerat donatum, ad eam pertineat. Quod si ipsa sibi contra voluntatem patroni inferiorem forte maritum elegerit, quidquid patri eius ² a patrono fuerat donatum, vel

a parentibus patroni, patrono vel hæredibus eius restituatur.

II. Antiqua. De armis, quæ dantur saionibus in patrocinio constitutis, et de acquisitionibus eorum.

Arma, quæ saionibus pro obsequio donantur, nulla ratione a donatore repetantur: sed illa, quæ dum saio est adquisivit, in patroni potestate consistant.

III. ³ De rebus in patrocinio conquisitis, vel a patrono conlatis.

Sicut supradictum est, si quis cum aliquo patrocinii causa consistat, et aliquid dum cum eo habitat adquisierit, si ei infidelis inveniatur, vel eum derelinquere voluerit, medietas adquisitæ rei patrono tradatur; aliam vero medietatem, qui laboravit ⁴, obtineat, et quidquid ei patronus ⁵ donavit, recipiat.

IV. ⁶ Antiqua. De rebus in patrocinio acceptis et conquisitis.

Ita ut supra præmissum est, quicumque patronum suum reliquerit, et ad alium tendens, forte se contulerit, ille, cui se commendaverit, donet ei terram: nam patronus quem relinquit, et terram, et quod ei dedit, obtineat.

IV. TITVLVS DE COMMVTATIONIBVS, ET VENDITIONIBVS.

I. *Vt ita valeat commutatio, sicut et emptio.*

II. *Vt si non fuerit idoneus venditor, fideiussor detur.*

III. *Ne valeat violenter facta venditio.*

IV. *Si arris datis, pretium non fuerit impletum.*

V. *Si pars pretii data non fuerit.*

VI. *Si fraus in pretio rei venditæ fiat.*

VII. *Si dicat quis rem suam vili pretio vendidisse.*

VIII. *De his, qui aliena vendere, vel donare præsumpserint.*

IX. *Quod rem in contentione positam non liceat vendere, vel donare.*

X. *Si se permittat ingenuus venundari.*

XI. *De viris ac mulieribus ingenuis a servo vel ingenuo venditibz.*

XII. *Non liceat parentibus filios suos quocumque*

que contractu alterius dominio subiugare.

XIII. *De servorum venditis rebus.*

XIV. *Si servus venditus in priorem dominum crimen obiciat.*

XV. *Vt servi venditi facultatem dominus querat.*

XVI. *Si servus sit de suo peculio emptus.*

XVII. *Vt nullus servum suum vendat invitus.*

XVIII. *Si servus pro crimine quocumque contractu ad dominium transierit alterius.*

XIX. *De non alienandis privatorum, et curialium rebus.*

XX. *Si res illa vendantur, aut donentur, quæ prius debuerant per iudicium obtineri.*

XXI. *De mancipiis ab hostibus occupatis, ac venditis.*

XXII. *Quo præsens liber debeat .pretio comparari.*

¹ Legion. y Card. Antiqua.

² Card. patri eius vel matri.

³ Legion. y Card. Antiqua.

⁴ Emilian. Legion. Card. y Lind. acquisivit.

⁵ Emilian. Legion. Card. y Lind. ipse.

⁶ S. J. R. Recsds. Rex. Legion. Fls. Cinds. R.

⁷ Emilian. y Card. et ad alium se fortasse contulerit.

I. ¹ Antiqua. *Vt ita valeat commutatio, sicut et emptio.*

Commutatio, si non fuerit per vim et metum extorta, talem qualem et emptio habeat firmatatem.

II. ² Antiqua. *Vt si non fuerit idoneus venditor, fideiussor detur.*

Si venditor non fuerit idoneus, ingenuum fideiussorem dare debet emptori, et emptio ita habeat firmatatem.

III. ³ Antiqua. *Ne valeat violenter facta venditio.*

Venditio facta per scripturam plenam habeat firmatatem. Ceterum si etiam scriptura facta non fuerit, et datum pretium præsentibus testibus corroboretur ⁴, et plenum habeat emptio robur. Venditio vero, si fuerit violenter et ⁵ per metum extorta, nulla valeat ratione.

IV. ⁶ Antiqua. *Si arris datis, pretium non fuerit impletum.*

Qui arras pro quacumque re acceperit, id cogatur implere quod placuit. Emptori vero si per ægritudinem aut gravem necessitatem, quæ viari non potuerunt, ad constitutum non occurserit diem, quemcumque voluerit pro se dirigat, qui pretium definito tempore per compleat. Quod si constituto ⁷ die nec ipse successerit, nec pro se dirigere voluerit, arras tantummodo recipiat, quas dedit, et res definita non valeat.

V. ⁸ Antiqua. *Si pars pretii data non fuerit.*

Si pars pretii data est, et pars promissa non adimpletur, non propter hoc venditio facta rumputur. Sed si emptor ad placitum tempus non exhibuerit pretii reliquam portionem, pro pretii parte quam debet, solvat usuras: nisi hoc forte convenerit, ut res empta venditori debeat reformari.

VI. Flavius Recesvintus Rex ⁹.

Si fraus in pretio rei venditæ fiat.

Si in contractu venditionis minus pretium da-

¹ Emilian. Toled. got. y S. J. R. sin autor ni nota.

² Emilian. Toled. got. y S. J. R. sin autor ni nota.

³ Emilian. y Toled. got. sin autor ni nota.

⁴ Emilian. Legion. Card. Toled. got. S. J. R. y Lind. comprobetur.

⁵ Card. vel.

⁶ Emilian. y Toled. got. sin autor ni nota.

⁷ Card. y Lind. ad constitutum diem.

⁸ Emilian. y Toled. got. sin autor ni nota.

⁹ Legion. y Toled. got. Antiqua. Card. y S. J. R. sin autor ni nota.

tum fuerit, et per fraudem, aut etiam contra voluntatem venditoris ¹⁰ amplius datum pretium nuncietur, quantum de iusto pretio fraudatum est, tantum duplum emptor restituat venditori.

VII. ¹¹ Antiqua. *Si dicat quis rem suam vili pretio vendidisse.*

Venditionis hæc forma servetur, ut seu res aliqua, sive terræ, vel mancipia, vel quolibet animalium genus venditur, nemo propterea firmitatem venditionis intrumpat, eo quod dicat rem suam vili pretio vendidisse.

VIII. ¹² Antiqua. *De his, qui aliena vendere, vel donare præsumpserint.*

Quotiens de vendita vel donata re contentio commovetur, id est, si alienam fortasse rem vendere vel donare quemcumque constiterit, nullum emptori præjudicium fieri poterit. Sed ille qui alienam fortasse rem vendere vel donare præsumpsit, duplam ¹³ rei domino cogatur exsolvere: emptori tamen quod accepit pretium redditurus, et poenam quam scriptura continet impleturus. Et quidquid in profectu comparauit rei emptor, vel qui donatum accepit, studio suæ utilitatis adicerat, a locorum iudicibus aestimatur, atque ei qui laborasse cognoscitur, a venditore vel a donatore iuris alieni satisfactio iusta reddatur. Similis scilicet, et de mancipliis, vel de omnibus rebus, atque brutis animalibus ordo servetur.

IX. ¹⁴ Antiqua. *Quod rem in contentione positam non liceat vendere, vel donare.*

Rem in contentione positam, id est, quam alter aut repete coepit, aut recipere rationabiliter poterat, non liceat donare, nec vendere, nec in aliquo loco transferre.

X. ¹⁵ Antiqua. *Si se permittat ingenuus venundari.*

Quicumque ingenuus se vendi permiserit, et pretium cum venditore partitus est, ut circumveniret empitem, proclamans postea nullatenus audiatur, sed in ea, quam voluit, servitute permaneat; quoniam non est dignus ut liber sit, qui se volens subdidit servituti. Et tamen si ipse, qui se vendiderit, vel venundari permiserit,

¹⁰ Legion. y Lind. vendentis.

¹¹ Emilian. y Card. sin autor ni nota.

¹² Emilian. Toled. got. y S. J. R. sin autor ni nota.

¹³ S. J. R. duplum rei.

¹⁴ Emilian. Card. y Toled. got. sin autor ni nota.

¹⁵ Emilian. y Toled. got. sin autor ni nota. Legion. Antiqua noviter emendata. Esta ley X. en el códice de S. J. R. es la XI., y tiene la nota de Antiqua, y a continuación de la rúbrica esta letra R.